

Vergaderjaar 2017–2018

34 832

Samenvoeging van de gemeenten Noordwijk en Noordwijkerhout

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

1. Inleiding

Dit wetsvoorstel betreft de vrijwillige samenvoeging van de gemeenten Noordwijk en Noordwijkerhout. De beoogde samenvoeging gaat uit van de bestaande grenzen van de betrokken gemeenten, die een gebied van 75 km² omvatten. De nieuwe gemeente zal ongeveer 42.000 inwoners tellen en Noordwijk gaan heten.

Aanleiding voor dit wetsvoorstel is het herindelingsadvies van de betrokken gemeenten, voorzien van een positieve zienswijze van gedeputeerde staten van de provincie Zuid-Holland.¹ De voorgestelde samenvoeging vormt een duurzame oplossing voor het bestuurskrachtttekort dat de gemeenten ervaren en leidt tot een nieuwe gemeente met een grote interne samenhang, die goed past binnen de regio. Bovendien kan de samenvoeging rekenen op ruim voldoende bestuurlijk, maatschappelijk en regionaal draagvlak.

In hoofdstuk 2 wordt de voorgeschiedenis van de voorgestelde samenvoeging behandeld. In hoofdstuk 3 worden de uitkomsten van de toets van het herindelingsadvies aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling 2013 beschreven. De financiële consequenties van het voorstel komen in hoofdstuk 4 aan de orde. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de herindelingsverkiezingen, de naam van de nieuwe gemeente en de toepasselijkheid van de Wet raadgevend referendum.

2. Voorgeschiedenis en totstandkoming herindelingsadvies

2.1. Voorgeschiedenis

Noordwijk en Noordwijkerhout maken samen met de gemeenten Hillegom, Katwijk, Lisse en Teylingen deel uit van de regio Duin- en Bollenstreek in Zuid-Holland. In 2011 is een oriëntatie gestart op de

¹ Vanwege de omvang zijn het herindelingsadvies en de zienswijze van de provincie niet als bijlagen bij de memorie van toelichting opgenomen. Deze stukken zijn na indiening van het wetsvoorstel te raadplegen via rijksoverheid.nl.

bestuurlijke toekomst van vijf gemeenten in deze regio: Noordwijk, Noordwijkerhout, Lisse, Hillegom en Teylingen. Katwijk (in 2006 ontstaan uit een samenvoeging van Katwijk, Rijnsburg en Valkenburg) is met ca. 62.000 inwoners de grootste gemeente in de regio en niet betrokken bij de oriëntatie op de bestuurlijke toekomst. Om de vraag te beantwoorden of zij in de toekomst nog voldoende in staat zullen zijn om zelfstandig hun wettelijke taken te vervullen, hebben de gemeenten Hillegom, Lisse, Noordwijk en Teylingen een onderzoek laten uitvoeren naar de economische, ruimtelijke en sociaal-culturele strategische opgaven van de afzonderlijke gemeenten en van de regio als geheel.² Hieruit bleek dat de gemeenten in de regio kansen laten liggen op met name het gebied van infrastructuur en economische ontwikkeling. Redenen hiervoor zijn onder meer verschillende economische prioriteiten en perspectieven, een sectorale benadering van bedrijfstakken en een gebrek aan gevoelde urgentie bij de gemeenten om een gezamenlijke economische visie op te stellen. Het ontbreken van een overkoepelende aanpak of visie op de samenwerking heeft in de afgelopen jaren geleid tot een veelheid aan samenwerkingsverbanden in de regio, waarin de deelnemers volgens het genoemde onderzoek weinig oog hebben voor complementariteit en gezamenlijk belang. Daaruit volgde de noodzaak om de bestuurlijke aansturing van beleidsthema's in de regio te stroomlijnen. In hetzelfde onderzoek is daarom een eerste verkenning uitgevoerd naar de verschillende bestuurlijke oplossingen die zouden kunnen bijdragen aan de realisatie van de opgaven, variërend van volledige zelfstandigheid, lichte en intensieve samenwerking en gemeentelijke herindeling. De opties zijn door het onderzoeksbureau tegen elkaar afgezet, maar een duidelijk advies werd in dit stadium niet gegeven.

In vervolg op het onderzoek hebben de gemeenten Hillegom, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout en Teylingen onder externe procesbegeleiding gewerkt aan de ontwikkeling van 36 inhoudelijke strategische afspraken op onder meer de terreinen economie, ruimte en veiligheid. In februari 2013 heeft dit geresulteerd in een akkoord tussen de gemeenten («Valentijnsakkoord»). Over de vorm van de samenwerking en de bestuurlijke toekomst van de regio bestond echter geen overeenstemming. Zowel Noordwijk als Noordwijkerhout besloot niet deel te nemen aan een versterkt en meer geïnstitutionaliseerd samenwerkingsverband, de zogenoemde «Bollenraad». Deze ontwikkeling, tezamen met zorgen over de kwetsbaarheid van de gemeentelijke organisatie, was voor Hillegom, Lisse en Teylingen aanleiding om in 2015 te starten met een discussie over een ambtelijke fusie. Zowel Noordwijk als Noordwijkerhout is niet ingegaan op de uitnodiging om deel te nemen aan een ambtelijke fusie met Hillegom, Lisse en Teylingen, omdat zij de samenwerking meer projectmatig en geleidelijk tot stand wilden laten komen. De ambtelijke fusie van Hillegom, Lisse en Teylingen is sinds 1 januari 2017 een feit.

Noordwijk en Noordwijkerhout hebben in deze bestuurlijke context uitgesproken zoveel mogelijk verbinding met elkaar te zoeken, bijvoorbeeld wat betreft het sociaal en ruimtelijk domein. In het voorjaar van 2016 heroriënteerde het college van Noordwijkerhout zich op de eigen organisatie en op de samenwerking. Het college concludeerde, na een onderzoek van adviesbureau Partners en Pröpper, dat de bewust gekozen vrijblijvende samenwerking voor die «beleidsrijke» taken op termijn niet zou voldoen en dat er meer sturing en organisatievermogen nodig was om de opgaven te realiseren. Per brief van 1 maart 2016 heeft het college van Noordwijkerhout het college van Noordwijk uitgenodigd tot een gedachtewisseling over een gezamenlijk toekomstbeeld, inclusief de mogelijkheid tot een herindeling van de twee gemeenten. Hierna zijn de

² Bestuurlijke toekomst Duin- en Bollenstreek, rapport Berenschot van 6 juli 2012.

twee gemeenten eind 2016 gestart met een serie dialoogsessies onder het motto «Samen met de burens», waarbij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties in de gelegenheid zijn gesteld om mee te denken over de toekomst van beide gemeenten. Dit heeft een inventarisatie opgeleverd van wat de inwoners belangrijk vinden en de vragen en zorgen die er leven. De opbrengsten van de dialoogsessies zijn meege­nomen in de gezamenlijke opdracht aan Twynstra Gudde voor een verkenning naar intensievere samenwerking en herindeling tussen beide gemeenten. De conclusie van dit onderzoek is dat een herindeling de beste optie is om op duurzame wijze de ambities en opgaven te reali­seren.³

2.2. Totstandkoming herindelingsadvies

De gemeenteraden van Noordwijk en Noordwijkerhout hebben op 20 april 2017 het herindelingsontwerp vastgesteld. In dezelfde vergadering heeft de gemeenteraad van Noordwijk een motie aangenomen om nogmaals te laten onderzoeken of het zelfstandig voortbestaan van de gemeente tot de mogelijkheden behoort voor het geval de herindeling toch geen doorgang vindt. Dit onderzoek is eveneens door Twynstra Gudde uitgevoerd en betreft een verdieping van de eerdere verkenning naar intensievere samenwerking en herindeling. De conclusie luidde dat Noordwijk zelfstandig zou kunnen blijven, maar dat dit risico's mee zou brengen en ten koste zou gaan van de ambities van de gemeente.⁴ Zo is de verwachting dat de gemeente op een aantal onderwerpen in het sociaal domein (maatschappelijke ondersteuning, participatie) en het fysieke domein (omgevingsvisie) de ambities naar beneden zou moeten bijstellen.

Het herindelingsontwerp heeft acht weken ter inzage gelegen op de gemeentehuizen en was ook digitaal beschikbaar. Dit heeft geresulteerd in 12 zienswijzen (zie § 3.1). Eén zienswijze heeft geleid tot een kleine aanpassing van het herindelingsontwerp.

Op 6 juli 2017 hebben de gemeenteraden het herindelingsadvies vastgesteld. Vervolgens hebben gedeputeerde staten op 7 juli 2017 een positieve zienswijze uitgebracht.

3. Toets aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling

Het herindelingsadvies is getoetst aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling van 2013 (verder: Beleidskader). Volgens het Beleidskader dienen herindelingsadviezen aan de volgende criteria te worden getoetst: draagvlak, interne samenhang, bestuurskracht, evenwichtige regionale verhoudingen en duurzaamheid.

3.1. Draagvlak

3.1.1. Lokaal bestuurlijk draagvlak

De onderhavige samenvoeging is door de gemeenteraden van Noordwijk en Noordwijkerhout geïnitieerd. Op 6 juli 2017 hebben de raden het herindelingsadvies met een grote meerderheid van stemmen vastgesteld (17 stemmen voor en 4 tegen in Noordwijk en 12 stemmen voor en 5

³ Advies Twynstra Gudde van 4 april 2017 over intensievere samenwerking Noordwijk en Noordwijkerhout (bijlage bij het herindelingsadvies).

⁴ Memo Twynstra Gudde van 30 mei 2017 over zelfstandigheid van Noordwijk (bijlage bij het herindelingsadvies).

tegen in Noordwijkerhout). De beoogde samenvoeging kan derhalve rekenen op ruim voldoende lokaal bestuurlijk draagvlak.

3.1.2. Maatschappelijk draagvlak

Een gemeentelijke herindeling is een ingrijpende verandering voor inwoners, bedrijven, instellingen en de bestuurlijke omgeving van gemeenten. Daarom verlangt het kabinet dat de mate van maatschappelijk draagvlak voor de herindeling kenbaar wordt gemaakt in het herindelingsadvies. In dit geval blijkt uit het herindelingsadvies dat Noordwijk en Noordwijkerhout al voor de terinzagelegging van het herindelingsontwerp aandacht hebben gehad voor het betrekken van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij de herindeling. Ter voorbereiding op de aanbesteding van de verkenningsstudie naar de bestuurlijke toekomst van de gemeenten zijn Noordwijk en Noordwijkerhout in de zomer van 2016 gestart met de campagne «Samen met de burens». Via sociale en reguliere media werden inwoners en andere belanghebbenden op de hoogte gebracht van het traject tot oriëntatie op de bestuurlijke toekomst en uitgenodigd tot deelname aan een of meerdere bijeenkomsten in de gemeenten. Het doel van de bijeenkomsten was het formuleren van onderzoeksvragen en aandachtspunten voor het verkenningsonderzoek. De resultaten van de campagne zijn gebundeld in het boekje «Samen met de burens» en via publicaties op sociale media en de gemeentewebsites zijn inwoners geïnformeerd over het vervolgtraject. Vervolgens zijn begin 2017 diverse dialoogsessies georganiseerd ten behoeve van de uitwerking van het verkenningsonderzoek. Het beeld dat hieruit naar voren kwam was dat er door inwoners sterk wordt gehecht aan gelijkwaardigheid van de gemeenten en het behoud van de eigen identiteit van de kernen. Dit is het niveau waarop gemeenschappen zich identificeren en organiseren.

In de aanloop naar de besluitvorming over de herindeling hebben de gemeentebesturen ook afzonderlijk actie ondernomen om inwoners te betrekken. Op 8 juni 2017 hebben college- en raadsleden van Noordwijkerhout een rondgang door de gemeente gemaakt om met inwoners in gesprek te gaan. Ook was de burgemeester via sociale media beschikbaar voor vragen van inwoners en is er een digitaal burgerpanel gehouden over de voorgenomen herindeling. Hieruit bleek overwegend steun voor de herindeling. In Noordwijk heeft het gemeentebestuur tweemaal een rondrit gemaakt langs zes locaties in de gemeente en de inwoners gevraagd naar hun kijk op de herindeling. Ook in Noordwijk bleek overwegend steun voor de herindeling te bestaan. De aandachtspunten die werden genoemd kwamen in beide gemeenten overeen en gingen met name over het behoud van eigenheid van de kernen en de gevolgen van een herindeling voor het voorzieningenniveau en de woonlasten.

Van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen is in totaal twaalf keer gebruikgemaakt. Dit is inclusief twee positieve reacties van buurgemeenten (zie § 3.1.3). De zienswijzen van inwoners gaan met name over het behoud van de identiteit van de kernen en de gemeenschappen. In het herindelingsadvies hebben de gemeenten expliciet aandacht voor de ontwikkeling van een kernenbeleid dat voorziet in behoud of versterking van de onderlinge verbondenheid en op kernenniveau ruimte biedt voor maatwerk. In het herindelingsadvies is daarnaast een passage opgenomen over het uitgangspunt dat bestuurders ook in de nieuwe gemeente bereikbaar blijven. Verder hebben de zienswijzen geen aanleiding gegeven tot wijzigingen in het herindelingsadvies.

In Noordwijk is op 15 juni 2007 een verzoek ingediend om een raadgevend referendum te houden over de voorgenomen herindeling, dat op 6 juli 2017 door de gemeenteraad van Noordwijk niet-ontvankelijk is verklaard

omdat het verzoek te laat zou zijn ingediend. Daarbij oordeelde de raad in grote meerderheid dat inwoners en andere partijen goed betrokken zijn geweest in het proces en dat zij een goed beeld heeft van het maatschappelijk draagvlak voor de voorgenomen herindeling.

Gedeputeerde staten van Zuid-Holland constateren dat de gemeenten zich in grote mate hebben ingespannen om belanghebbenden bij de herindeling te betrekken en dat uit de nota van zienswijzen blijkt dat de zienswijzen zijn betrokken bij de besluitvorming over de herindeling. Gedeputeerde staten spreken daarom van een zorgvuldig verlopen proces.

3.1.3. Regionaal bestuurlijk draagvlak

De samenvoeging kan rekenen op een breed regionaal bestuurlijk draagvlak. Dat blijkt onder meer uit de gesprekken die zijn gevoerd met de omliggende gemeenten Leiden, Katwijk, Hillegom, Lisse en Teylingen in het kader van de verkenning naar samenwerking en herindeling (§ 2.1). Deze gemeenten zien de herindeling vooral als een kans om de samenwerking in de regio te versterken. De colleges van Hillegom en Teylingen hebben in hun zienswijze expliciet uitgesproken dat zij uitkijken naar een constructieve samenwerking met de toekomstige gemeente Noordwijk.

3.2. Interne samenhang

De gemeenten Noordwijk en Noordwijkerhout zijn sterk met elkaar verbonden door de ligging in de Duin- en Bollenstreek en hun gezamenlijke geschiedenis die teruggaat tot in de middeleeuwen, toen het gebied nog één geheel was. De gemeente Noordwijk is te karakteriseren als een kustgemeente met veel bezoekers van buiten de gemeente en een sterke focus op het behoud van het dorps en authentieke karakter van de kernen. Noordwijkerhout ligt achter de duinen in het hart van de Bollenstreek, met een open landschap en tevens een dorps karakter. In de nieuwe vormen gemeente Noordwijk liggen vier kernen: Noordwijk Binnen, Noordwijk aan Zee, Noordwijkerhout en De Zilk. De kernen delen een grote onderlinge verbondenheid en betrokkenheid van inwoners, bijvoorbeeld door een sterk verenigingsleven. Het zijn daardoor hechte gemeenschappen die zich sterk identificeren met het eigen dorp. Tijdens de dialoogsessies en inspraakavonden is vooral dit onderwerp als aandachtspunt genoemd bij het vormen van een nieuwe gemeente.

De gemeenten Noordwijk en Noordwijkerhout hebben de intentie om in de nieuwe gemeente een uitgebreid kernenbeleid te realiseren met een bestuursstijl die te karakteriseren is als faciliterend, dienstbaar en anticiperend op de behoeften van de kernen. In deze visie op het bestuur kan schaalvergroting de betrokkenheid van inwoners bij politiek en bestuur vergroten. De gemeenten werken daarnaast al samen aan een omgevingsvisie en een samenlevingsvisie waarin onder meer wordt ingezet op een goede bereikbaarheid, een aantrekkelijke leefomgeving en een energieke samenleving.

3.3. Bestuurskracht

De wens om de bestuurskracht te versterken is voor de twee gemeenten de voornaamste reden geweest om het initiatief voor een herindeling ter hand te nemen. Zoals beschreven in § 2.1 staat bestuurskrachtversterking in de regio Duin- en Bollenstreek al sinds 2011 op de agenda. Sindsdien zijn er diverse onderzoeken uitgevoerd die onder meer hebben geleid tot een regiobrede gezamenlijke strategische agenda (het Valentijnsakkoord), een ambtelijke fusie tussen Hillegom, Lisse en Teylingen en onderhavig

voorstel tot herindeling. De onderzoeken wijzen op het ontbreken van een overkoepelende visie op de samenwerking wat heeft geleid tot een veelheid van samenwerkingsverbanden.

Uit de verkenning naar de bestuurlijke toekomst (zie § 2.1) blijkt dat zelfstandigheid van zowel Noordwijk als Noordwijkerhout op termijn niet duurzaam is. Een belangrijke reden is dat de opgaven van de gemeenten op sociaal, fysiek en economisch domein op regionaal niveau spelen. Noordwijk en Noordwijkerhout kunnen beperkt invloed uitoefenen op de regionale besluitvorming, waardoor zij op die beleidsthema's meer volgend zijn dan sturend. Verder zijn de gemeentelijke organisaties op onderdelen kwetsbaar en onvoldoende professioneel. De verwachting is dat de voorgestelde herindeling onder meer zal leiden tot de ontwikkeling van één set ambities en visie op de omgeving en de lokale gemeenschappen, een krachtige en betrouwbare positie in de regio en een professionele en minder kwetsbare organisatie.

Noordwijk en Noordwijkerhout hebben op basis van het voorgaande ter versterking van de bestuurskracht gekozen voor een herindeling. Ook gedeputeerde staten van Zuid-Holland constateren dat, gelet op het ambitieniveau van de huidige gemeenten, de bestuurskracht gebaat is bij een herindeling.

3.4. Evenwichtige regionale verhoudingen

Noordwijk en Noordwijkerhout maken samen met Hillegom, Lisse, Katwijk en Teylingen deel uit van de regio Duin- en Bollenstreek. De gemeenten in deze regio zien de nieuwe gemeente Noordwijk als een strategische samenwerkingspartner en zien in de herindeling een kans om de samenwerking op regionaal niveau te versterken. Het gaat hier om samenwerking bij gemeentegrensoverstijgende, strategische opgaven op bijvoorbeeld de terreinen regionale economie, innovatie, toerisme en recreatie. Na de herindeling is er volgens gedeputeerde staten van de provincie Zuid-Holland sprake van evenwichtige regionale verhoudingen. Tot slot staat de herindeling niet in de weg aan andere initiatieven voor bestuurskrachtversterking in de regio, zoals de ambtelijke fusie van Hillegom, Lisse en Teylingen.

3.5. Duurzaamheid

Met de samenvoeging van Noordwijk en Noordwijkerhout wordt een bestuurskrachtige gemeente gevormd van ongeveer 42.000 inwoners, die voor lange tijd toegerust zal zijn op haar lokale en regionale opgaven en wettelijke taken. Gedeputeerde staten onderschrijven het oordeel van de raden van Noordwijk en Noordwijkerhout dat de nieuwe gemeente Noordwijk duurzaam in staat zal zijn haar taken uit te voeren.

De andere drie gemeenten in de Duin- en Bollenstreek (Hillegom, Lisse en Teylingen) hebben hun bestuurskracht versterkt via een ambtelijke fusie, die sinds 1 januari 2017 een feit is. Dit stelt deze gemeenten in staat om het hoofd te bieden aan hun taken en opgaven. Het ligt dan ook niet in de lijn der verwachting dat de nieuwe gemeente Noordwijk op korte of middellange termijn opnieuw bij een herindeling betrokken zal zijn.

3.6. Conclusies toets beleidskader

Uit het voorgaande blijkt dat het voorstel in ruime mate voldoet aan de criteria van het Beleidskader gemeentelijke herindeling 2013. De samenvoeging vormt een duurzame oplossing voor het bestuurskrachttekort dat de huidige gemeenten ervaren en leidt tot een nieuwe gemeente met een

grote interne samenhang, die goed past binnen de Duin- en Bollenstreek. Bovendien kan de samenvoeging rekenen op ruim voldoende lokaal bestuurlijk, maatschappelijk en regionaal draagvlak.

4. Financiële aspecten

Om de financiële positie van de huidige gemeenten en de financiële levensvatbaarheid van de nieuw te vormen gemeente te beoordelen, heeft de provincie Zuid-Holland op verzoek van de colleges van Noordwijk en Noordwijkerhout in 2017 een herindelingscan uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de er sprake is van een gezonde financiële basis voor de nieuw te vormen gemeente.

Naar verwachting zal de algemene uitkering aan de gemeente Noordwijk ongeveer € 417.000 lager zijn dan de som van de algemene uitkeringen die de gemeenten zonder samenvoeging zouden ontvangen. Dat komt vooral door het verlies van eenmaal het vaste bedrag in de algemene uitkering. Tegenover de daling van de algemene uitkering staat een afname van de kosten. Die betreft onder meer besparingen op bestuurskosten (raad, college, griffie, rekenkamer en gemeentesecretaris).

Op grond van de maatstaf herindeling krijgen de gemeenten voor de tijdelijke kosten om de samenvoeging te realiseren (ook wel aangeduid als frictiekosten) een uitkering uit het gemeentefonds van ongeveer € 5,8 miljoen verspreid over vijf jaar. De eerste betaling vindt plaats in het jaar voorafgaande aan de herindeling.

5. Overige aspecten

5.1. Uitstel raadsverkiezingen en verlenging zittingsduur raden

Bij een wijziging van de gemeentelijke indeling vinden tussentijdse raadsverkiezingen plaats (artikel 52 Wet algemene regels herindeling (Wet arhi)). In dit geval dienen tussentijdse raadsverkiezingen te worden gehouden voor de raad van de nieuwe gemeente Noordwijk. De huidige gemeente Noordwijk is als de naar inwonertal grootste betrokken gemeente belast met het organiseren van de verkiezingen (artikel 52 Wet arhi). Naar verwachting vinden de verkiezingen plaats op woensdag 21 november 2018 (artikel 55, tweede lid, Wet arhi).

Om te voorkomen dat in de betrokken gemeenten in 2018 tweemaal raadsverkiezingen plaatsvinden, worden de reguliere raadsverkiezingen van maart 2018 in deze gemeenten overgeslagen en wordt de zittingsduur van de zittende raadsleden verlengd tot de datum van herindeling (artikelen 56a en 56b Wet arhi). De eerste reguliere raadsverkiezingen in de nieuwe gemeente Noordwijk zijn die van maart 2022. Dat betekent dat de raad die bij de herindelingsverkiezingen wordt gekozen drie jaar en drie maanden zitting zal hebben.

Indien deze herindelingswet onverhoopt niet uiterlijk op donderdag 20 september 2018 in werking is getreden, zullen in november 2018 in plaats van herindelingsverkiezingen alsnog reguliere raadsverkiezingen plaatsvinden (artikel 56d Wet arhi).

5.2. Naamgeving

De naam van de nieuwe gemeente wordt Noordwijk. Beide gemeenteraden hebben voor deze naam gekozen omdat reeds veel geïnvesteerd is in de naamsbekendheid van Noordwijk. Noordwijk is zowel op toeristisch gebied als door de associatie met het Europese ruimtevaartcentrum

European Space Research and Technology Centre (ESTEC) een sterk merk waarvan de nieuwe gemeente volgens beide raden kan profiteren.

5.3. Inwerkingtreding en Wet raadgevend referendum

Het wetsvoorstel treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, waarna de herindeling ingaat op de eerstvolgende 1 januari (artikel 1, eerste lid, onder h, Wet arhi). De beoogde datum van herindeling is 1 januari 2019. In verband met de wettelijke termijnen voor de voorbereiding van de herindelingsverkiezingen dient de herindelingswet uiterlijk op donderdag 20 september 2018 in werking te treden. Als dat niet gebeurt, vinden in november 2018 geen herindelingsverkiezingen maar reguliere raadsverkiezingen plaats (zie § 5.1).

Deze herindelingswet is referendabel in de zin van de Wet raadgevend referendum (Wrr). In het koninklijk besluit waarbij de inwerkingtreding geregeld wordt, zal rekening worden gehouden met de termijnen van de Wrr.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren